

Domoticadag 2007

Verslag

provincie
Gelderland

Programma 'Ontgroening en Vergrijzing'

Inhoud

Site wijst je de weg in domoticawereld	3
Workshop 1: Diamotica, een veilig, prettig en verzorgd bestaan Denk eerst eens na over domotica	6
Workshop 2: Proeftuin Domotica 'Voedingssupplementen zijn nu al minder nodig'	8
Workshop 3: Samenwerken Woonmensen en TNO 'Domotica kan partner rust geven'	10
Workshop 4: De Domotica voorbij 'Dat geld komt een keer goed'	12
Workshop 5: Compleet Wonen 'Woonservicegebieden werken voor geen meter'	14
Workshop 6: Hoog-niveaurenovatie Martin Luther Kingflat Alles kan, en niets mag ook	16
Workshop 7: Domoticatoets 'Zet modelwoning in de bouwmarkt'	18

Indrukwekkend relaas tijdens Domoticadag 2007

Site wijst je de weg in domoticawereld

Zorginstellingen en woningcorporaties zullen hun weg best weten te vinden in de wereld van domotica. Maar hoe zit het met particuliere woningbezitters? Of met mensen die particulier huren? Speciaal voor hen is er sinds kort de 'domoticatoets', een website door TNO ontwikkeld, in opdracht van de Provincie Gelderland.

De domoticatoets werd gepresenteerd tijdens de Domoticadag 2007, op 7 juni jongstleden in het Apeldoornse Orpheus. Het is een sindsdien door iedereen te raadplegen website (www.domoticatoets.nl), die de bezoeker inzicht verschaft in zijn eventuele behoefte aan techniek thuis, en adviseert over de mogelijkheden. Iemand die bijvoorbeeld aanvinkt dat het handig zou zijn als sommige ruimten in huis bij binnenkomst automatisch worden verlicht, krijgt vier oplossingen voorgeschoteld. Ze variëren van een zelf te monteren lamp met bewegingsmelder à 25 euro tot 'lampen in een woonhuisautomatiseringssysteem'. In dat laatste geval moet volgens de site gerekend worden op 1.000 à 3.000 euro, te voldoen aan een installatiebedrijf.

Domotica ofwel woonhuisautomatisering is een begrip dat breed te definiëren is, zo breed dat door de bomen het bos amper te zien is. In dat licht is het knappe aan de site de schijnbare eenvoud ervan. Domotica is voor de gelegenheid opgeknipt in vier delen: veiligheid, gemak, communiceren en gezondheid. De bezoeker maakt in alle vier de delen een gang langs deelaspecten, die steeds met dezelfde vraag worden afgesloten: wilt u meer weten over dit onderwerp? Aan het eind krijgt de bezoeker praktische informatie over alle onderwerpen waar hij die vraag met 'ja' beantwoordde, bijvoorbeeld over de varianten voor automatisch aanflopende verlichting. De site oogt compleet, maar is het niet, verklaarde Josephine Dries van TNO tijdens de presentatie in Orpheus.

Doorgeschoten domotica als een mummieachtige machine waarin mensen gewassen worden, zal de bezoeker er niet aantreffen, vertelde ze, het Japanse robotohondje Aibo dat zijn baasje de weg wijst evenmin. Nu de toets online is, komt het aan op 'implementatie'. Volgens Dries is een 'brede aanpak' nodig om de toets onder de aandacht te brengen van bewoners die eigenaar zijn of particulier huren, tezamen het leeuwendeel van de huishoudens vormend. Speciaal voor hen werd de toets ontwikkeld. De TNO'er: "Vraag is hoe we ervoor zorgen dat die mensen de toets op zichzelf betrekken."

Het liefst zou Dries zien dat zoveel mogelijk partijen zich sterk maken voor de toets. Niet alleen 'bouwers' als gemeenten en corporaties, ook make-lars 'die aan bewustwording zouden moeten doen'; niet alleen vertegenwoordigers van woon- en zorginstellingen, maar juist ook andere partijen met een lokale spilfunctie, zoals middenstanders of sociaalculturele centra. "Als zij over de toets zouden berichten, zou dat zeker helpen."

Gedeputeerde Hans Esmeijer hield de zaal met daarin 150 belangstellenden voor dat domotica ook binnen de nieuwe subsidieronde van de Provincie 'belangrijk aandachtspunt' is. Hij onderstreepte het belang van techniek als hulpmiddel, juist voor mensen die afhankelijk raken. "Daarbij moet niet de techniek, maar de mens centraal staan. Hightech is prachtig, maar het gaat om hightouch. Kwalitatief goede techniek stelt de mens dan ook vaak in staat om contact te maken met een andere mens, of dat nou met een goede bekende, familielid of een hulpverlener is."

Indrukwekkend was het persoonlijke relaas dat Joy van der Stel aan het eind van het plenaire programma hield, even voordat iedereen richting workshops ging.

De 31-jarige Van der Stel, die door een spasme aan een rolstoel gebonden is, heeft zich gaandeweg haar jeugd weten te ontworstelen aan 24-uurszorg en functioneert sinds alweer jaren volledig zelfstandig. Grappend: "Waarbij het natuurlijk best lekker is – ik zal het niet ontkennen – als iemand een

keer een kop koffie inschenkt of je schoenen uittrekt.”

Van der Stel, die een eigen bedrijf, man en dochter heeft, is een lange weg gegaan. Binnen instellingen hoorde ze meestal wat ze allemaal niet kon en waar ze ook vooral niet aan moest beginnen. Gelukkig ze kwam uit een gezin waar gestimuleerd werd om juist die dingen wel te proberen. Zoals afwassen. “In het begin kon ik amper een bord vasthouden. Maar binnen een week deed ik de hele afwas.”

Illustratief voor weerstand die ze moest overwinnen, is de gang van zaken rond haar eerste woning. Die betrok ze rond haar 21ste, op Het Dorp in Arnhem.

“Ik moest steeds om het bed heen rijden om bij de kledingkast te komen, erg onpraktisch. Ik heb er toen iemand bijgeroepen om te kijken of er een oplossing mogelijk was. Ja, merkte die man op: waar heb jij ook een 2-persoonsbed voor nodig...?”

Workshop 1: Diamotica, een veilig, prettig en verzorgd bestaan
Inleider: Wil ten Westeneind van Diafaan

Denk eerst eens na over domotica

Wacht met het benaderen van commerciële partijen. Denk eerst eens na over wat er nodig en wenselijk is op het gebied van domotica. Doe dat samen met andere partijen, zoals de gemeente, de provincie, een hogeschool, corporaties, instellingen voor thuiszorg en – niet te vergeten – de ouderen.

Neem de tijd, doe het gefaseerd, zegt Dorothea van der Velden nogmaals. Ze is assistent van de Raad van Bestuur van Diafaan, een stichting voor wonen, zorg en dienstverlening. Eerder bracht de stichting een woonzorg- en dienstverleningscentrum in

Tolkamer tot stand. En deze jaren realiseert ze onder meer het woon-servicegebied Meulenvelden in Didam. Van der Velden: "In Didam hebben we het geluk dat er voldoende locaties voor nieuwbouw zijn. Maar dan nog: als je technologie niet eerst test, stuit je

De deelnemer

Voor workshopdeelnemer Frits Fabriek, wethouder in Putten, was het een eye-opener dat ook eenvoudige zaken tot domotica gerekend kunnen worden. "Iets simpels als zonwering of thermos-taatverwarming kan het woongenot enorm vergroten." Verder was hij onder de indruk van de creatieve wijze waarop Diafaan domotica heeft ingezet, met de bewoners als

uitgangspunt. "Ze hebben bewoners met een zendertje meer bewegingsvrijheid gegeven. Komt iemand te dicht bij een grens, dan krijgt de verzorgende die het dichtst bij is automatisch een signaal. Prachtig."

Gaandeweg de workshop bleek Fabriek dat de werkelijkheid soms minder fraai is dan aan het begin, in een filmpje, werd voorgesteld. "Zo hebben ze af en toe te maken met storingen in het systeem."

vroeg of laat op tegenvallers. En aannemers moet je niet te veel op de blauwe ogen geloven, want gaandeweg zit er altijd wat tegen.”

Diafaan leerde van Tolkamer. Daar moest de software voor het liftgebruik worden aangepast, omdat de praktijk anders bleek dan verwacht. “Voor een rolstoeler is het handig als de lift automatisch komt, maar voor een valide iemand die langs de lift opkomt om de trap te nemen, werkt het bevreemdend als de lift zich ongevraagd in gang zet en opent.”

Diafaan en andere, bij wonen, zorg en welzijn betrokken partijen in de regio hebben de samenwerking gezocht met een ROC en een hogeschool in de buurt. “Met al die domotica in huis moet

personeel dat bij ons komt werken digitaal behoorlijk uit de voeten kunnen.”

Meulenvelden is uitgerust met basisinfrastructuur voor domotica die geschikt is voor IP-toepassingen (internet). Daardoor is er makkelijk van alles op aan te sluiten. De domotica is voor de gelegenheid ‘diamotica’ genoemd, een samentrekking met Diafaan. Van der Velden: “Onze techniek leent zich ook voor toepassing in bestaande bouw, als corporaties dat zouden willen.”

Andere zaken uit workshop 1:

- De hardware ('basisinfrastructuur') moet jaren mee kunnen. Software daarentegen zal regelmatig aanpassing behoeven, want zowel de techniek, de mogelijkheden ervan als de behoefte eraan veranderen snel. Zo zou bijvoorbeeld het signaleringssysteem voor dwalen kunnen worden

verfijnd, door dementerenden met licht en/of geluid te verleiden een andere richting te gaan. Scheelt tijd aan de kant van de verzorgenden.

- Het systeem kan 'managementinformatie' leveren, bijvoorbeeld de tijd die een verzorgende bij een cliënt was. Diafaan maakt er geen gebruik van. Het personeel zou zich bespied kunnen wanen.

Workshop 2: Proeftuin Domotica

Inleiders: Hans Homans en Robert de Jong, beiden van Opella

'Voedingssupplementen zijn nu al minder nodig'

Let erop dat je technische partners flexibel zijn. Ze moeten willen investeren in nieuwe concepten en technieken, met eigen geld ook.

Die aanbeveling doet Hans Homans van het Edese Opella. Zijn organisatie beschikt sinds een half jaar over een woning voor zes dementerenden, als alternatief voor het verpleeghuis-oude-stijl. Homans: "Ze hebben er alle zes een eigen kamer, terwijl je in verpleeghuizen doorgaans met meerderen op een kamer zit."

Met het oog op grootschalige

nieuwbouw wil Opella leren van deze 'proeftuin', waarin de nodige domotica is verwerkt. Enkele praktische lessen tot dusver. Het is beter bewegingsmel- ders aan de plint dan aan het plafond te monteren, anders wordt behalve het bed verlaten ook draaien in bed gesignaleerd. Dementerenden kopen weinig voor prachtig weggewerkte lichtknoppen, ze moeten schakelaars

De deelnemer

Workshopdeelnemer Carmen Keune, beleidsmedewerker van de gemeente Heumen: "Opella heeft een reëel beeld neergezet, door óók in te gaan op mindere kanten van het verhaal. Zo hadden sommige voorzieningen bij nader inzien achterwege kunnen blijven, zoals de knop in de keuken waarmee je alle apparatuur in één keer uitschakelt. Die is nog nooit gebruikt.

En de inspanning om personeel te leren werken met nieuwe techniek, is groot." Keune heeft een goed gevoel overgehouden aan Opella's verhaal. "Deze pilot laat zien hoe waardevol domotica kan zijn in de zorg aan dementerenden. Zowel het personeel als de familie bleek positief. En de dementerenden waren rustiger, meer ontspannen en hadden minder de neiging te gaan dwalen."

vooral in één keer kunnen vinden. En een laatste les: 's nachts is automatisch licht naar de badkamer handig, maar je moet het zelf uit kunnen doen. Anders blijven dementerenden zoeken naar schakelaars. Desnoods drukken ze op de knop voor het brandalarm. Sommige zaken zijn al aangepast, op andere wordt gestudeerd, bijvoorbeeld op een lichtschakelaar die dementerenden opvalt. Homans: "Dan is het van belang technische partners te hebben die willen investeren in nieuwe techniek. Gelukkig hebben we die." Verdere standaardisatie van technologie zou het makkelijker maken, suggereren deelnemers aan de workshop. Is Homans het mee eens, met een kanttekening: elke situatie is anders, dus zul je techniek toch vaak moeten aanpassen.

Andere vragen gaan over de financiering. Verzekeraars en zorgkantoren vergoeden techniek voor dementerenden tot dusver mondjesmaat. Homans: "Met deze pilot hopen we hard te maken dat er alle reden is om dat ruimhartiger te doen. We lopen nu al tegen krapte op de arbeidsmarkt aan. Domotica kan iets van die druk wegnemen. Verder maak je minder kosten voor medicatie, doordat mensen zich beter voelen dan in het verpleeghuis. We zien nu al dat ze minder voedingssupplementen nodig hebben."

Andere zaken uit workshop 2:

- Werken met domotica betekent een 'cultuuromslag' voor het personeel. Dat moet op techniek gaan durven vertrouwen en bijvoorbeeld de nachtronde overslaan.

- De ervaring leert dat het verstandig is binnen de groep te differentiëren naar 'zorgzwaarte'. Cliënten kunnen elkaar dan helpen en worden er rustiger van. Bovendien voorkomt differentiatie het ontstaan van zware groepen elders.

Workshop 3: Samenwerken Woonmensen en TNO

Inleiders: Jan Willem Gouverneur van de Woonmensen en Helma Luiten en Emma van Sandick van TNO

‘Domotica kan partner rust geven’

Wat kan domotica betekenen bij dementie? De Woonmensen in Apeldoorn wilde goed beslagen ten ijs komen en schakelde TNO in.

Over twee jaar wil corporatie/zorg-aanbieder de Woonmensen twee grote projecten realiseren in het Apeldoornse: nieuwbouw in een bestaande wijk en een compleet nieuw complex in wat nu nog weiland is.

De Woonwensen is een intensieve samenwerking aangegaan met TNO om te kijken of, en zo ja op welke wijze, met domotica te ontkomen valt aan

een intramurale setting voor dementeerenden.

Het is een gedegen onderzoekstraject geworden, compleet met literatuurstudie, een rondgang langs reeds bestaande projecten, met eigen testen ook. Stafmedewerker Jan Willem Gouverneur van de Woonmensen over dat laatste: “Wij hebben bijvoorbeeld een echtpaar in onze bestaande bouw

De deelnemer

Workshopdeelnemer Harm Lippinkhof, afdelingsbestuurder van Humanitas, vond het leuk om te zien wat er allemaal mogelijk is. “Je kunt mensen de mogelijkheid geven hulp in te roepen op het moment dat zij dat nodig hebben. Dat is een groot goed.” Blij werd hij van de tv die gebruikt kan worden als beeldtelefoon. “Het zien van een gezicht

met alle emoties die daarin zitten, lijkt me enorm waardevol voor dementeerenden.” Wat Lippinkhof betreft, moet er links- of rechtsom geld komen voor dit soort voorzieningen, in de vorm van een ‘rugzakje’ bijvoorbeeld. “Hoe zelfstandiger mensen leven, hoe gelukkiger ze zijn. En duurder dan de intramurale setting kan het nooit zijn.”

gevraagd om dwaaldetectie uit te proberen. De man ging de straat op met een zendertje en de vrouw kon thuis continu zijn gang volgen. Ze vond het leuk, maar toch ook een inbreuk op zijn privacy. Zo'n resultaat leidt óók tot ethische reflectie: hoe ver mag je gaan met techniek?"

Voor Gouverneur staat inmiddels één ding vast: techniek is er om te helpen en moet bovenal op de persoon zijn afgestemd, nooit andersom. Iemand met dementie moet vertrouwen kunnen hebben in domotica, en dat geldt evenzeer voor zijn of haar omgeving: eventuele partner, mantelzorgers en – heel belangrijk – professionele verzorgers.

TNO heeft in dit project drie stadia van

dementie onderscheiden. Domotica lijkt in de eerste twee stadia – respectievelijk dingen vergeten en problemen in het dagelijks functioneren – soelaas te bieden voor de dementerende. In het derde stadium – volledige afhankelijkheid – kan domotica makkelijk zijn voor de omgeving van de dementerende. Gouverneur: "Gaandeweg het proces zijn we opgeschoven van techniek voor de demente naar techniek voor het personeel en de partners. Vergeet niet dat zoiets als dwaaldetectie voor hen veel rust zou kunnen betekenen."

Andere zaken uit workshop 3:

- Hoe meer dementerenden in een vroeg stadium – of beter nog: vóór dementie intrad – vertrouwd zijn geraakt met techniek, hoe kleiner de kans dat ze er weerstand tegen hebben. Het sluit aan bij de gedachte dat domotica iets is voor iedereen, los van welke beperking dan ook.

- Domotica bij thuiswonenden wordt vooralsnog niet vergoed. Tenzij iemand geïndiceerd is.
- Er is verhoudingsgewijs weinig domotica voor het stadium waarin dementerenden volledig afhankelijk zijn geraakt.

Workshop 4: De Domotica voorbij

Inleider: Angela Scholten van De Lichtenvoorde

'Dat geld komt een keer goed'

Kijk niet naar wat er technisch allemaal kan, kijk naar het effect van techniek. Het gaat er om of cliënten met al die mooie toeters en bellen uit de voeten kunnen.

Dat is de leidende gedachte geweest achter drie complexen, elk bestaande uit twaalf appartementen, die zorgorganisatie De Lichtenvoorde de

voorbij jaren in Groenlo realiseerde. Clustermanager Angela Scholten: "Er wonen mensen met een verstandelijke beperking. Normaal gesproken wonen

De deelnemer

Workshopdeelnemer Joy van der Stel hoort het verhaal met belangstelling aan. Mooi dat het laatst gerealiseerde complex ook geschikt is voor starters en mensen met een lichamelijke beperking, vindt ze. Dat maakt de woningen couranter.

En al weet ze uit eigen ervaring hoeveel te bereiken is vanuit een rolstoel – Van der Stel traint en coacht met haar bedrijf Empowermij personeel en individuen, met haar levensverhaal als uitgangspunt –, toch laat ze zich nog altijd verrassen door winst die elders geboekt is. "Treffend voorbeeld in Groenlo is dat van een vrouw in een rolstoel die altijd buiten moet staan wachten totdat er

eindelijk iemand opendeed. Sinds de deuren elektronisch zijn, kan ze meteen naar binnen. Ofwel: hoe simpele techniek tot meer zelfstandigheid en gevoel voor eigen waarde kan leiden." Twijfels had ze achteraf over de vorm van de workshop. "Het werd gaandeweg toch wat te veel: kijk eens hoe goed wij zijn. Als meer de dialoog met de zaal was gezocht, was duidelijker geworden in hoeverre de resultaten zich elders laten toepassen. Van de andere kant: succes mag je vieren. Bovendien denk ik dat de praktische voorbeelden verfrissend werkten op beleidsmakers."

die in groepen, met eigen en gemeenschappelijke ruimtes. In deze complexen wonen ze helemaal op zichzelf, met behulp van techniek.”

Clënten konden ruim voor de bouw aangeven wat hun behoeften zijn, in samenspraak met verzorgers en personeel. Een van de technische mogelijkheden is een ‘spreekluisterverbinding’ die de bewoner op eigen initiatief kan activeren, bijvoorbeeld als hij opziet tegen de nacht. Scholten: “Dankzij deze en andere technieken kunnen cliënten hun zelfstandigheid vergroten en zich verder ontplooien.”

Het menswaardiger bestaan weegt wat Scholten betreft op tegen het gat van twee ton op de begroting, als gevolg

van eenmalige investeringen bij de bouw. Punt is dat domotica niet vergoed wordt, althans niet voor deze doelgroep. Dat zou wel moeten, stelt de manager. “Iedereen die hier komt kijken, is laaiend enthousiast, inclusief de staatssecretaris. We moeten gewoon volhouden, dan weet ik zeker dat het met dat geld ook een keer goed komt.”

Andere zaken uit workshop 4:

- De tillift (+ 6.000 euro) zou ook in verzorgings- en verpleeghuizen gemeengoed moeten zijn. Door er in groepsverband meerdere tegelijk aan te schaffen, valt een scherpere prijs te bedingen bij fabrikanten.
- Met de zekerheid dat de zorg op de achtergrond goed in elk steekt, leidt domotica tot nog meer zelfstandigheid.
- Wellicht dat een verband bestaat tussen (door domotica vergrote) zelfstandigheid en de kans op verliefd raken. Ook kunnen verstandelijk gehandicapten een kindervens hebben. De Lichtenvoorde ontmoedigt dat laatste. Mocht er toch een kind komen, dan ligt het intensief begeleiden van ouders en kind vaak het meest voor de hand. Het is hoe dan ook van belang te blijven praten met elkaar.

Workshop 5: Compleet Wonen

Inleiders: Mario Kieft van USUSconcepts en Marleen Mekkink van De Woonplaats

'Woonservicegebieden werken voor geen meter'

Hoe breng je domotica in de bestaande woningvoorraad? In elk geval niet met hoogdravende concepten, meent USUSconcepts. Doe het 'bottum-up'. En mochten mensen behoefte hebben aan thuishetchnologie, pak dan DAP.

"Woonservicegebieden werken voor geen meter. Partijen praten jaren aan een stuk, maar er gebeurt niets." Programmamanager Mario Kieft van USUSconcepts doet de uitspraak tijdens zijn workshop. Een dag later volgt de nuancering. "Woonservicegebieden zijn goed voor visieontwikkeling. Dat is winst, want

voorheen spraken partijen helemaal niet met elkaar. En wie weet komt het over tien jaar met de uitvoering ook nog goed. Maar een enkele uitzondering daargelaten: ouderen van nu kopen niets voor woonservicegebieden." Kieft meent te weten waar de schoen wringt: partijen komen er niet uit met elkaar, omdat ze belangen hebben die

De deelnemer

Het betrekken van bewoners ontbreekt in het rijtje 'leerpunten en succesfactoren' dat USUSconcepts aan het eind van de workshop presenteert. Het valt workshopdeelnemer Coby Klomp van Zorgbelang Gelderland meteen op. "Opmerkelijk en onbegrijpelijk eigenlijk, juist omdat mensen in de rest van het USUS-verhaal zo'n centrale plek innemen. En terecht."

Breder getrokken is de samenleving volgens Klomp nog altijd geneigd om mensen die iets mankeren over te slaan, niets te vragen. Kwalijk, meent ze. "Wil je ze autonomie geven, dan moet je hen juist alle keuzes voorleggen." Retorisch: "Jij en ik pikken het toch ook niet als we ongevraagd een product krijgen toegestuurd ...?"

deels tegengesteld zijn. En de mensen om wie het allemaal begonnen is, zitten volgens hem niet eens aan tafel. USUSconcepts pakt het anders aan, met het concept 'compleet wonen'. Kieft: "We beginnen met een nulmeting, waarbij we onder meer kijken naar de wensen en behoeften van de ouderen. In lijn daarmee zorgen we dat een aantal zaken binnen vier maanden geregeld is. Denk bijvoorbeeld aan de SRV-wagen terug in de wijk, of het plaveien van paden zodat rolstoel of rollator er niet vanaf glijden." Enkele ouderen vormen van meet af aan samen met professionals als de huismeester en wijkverpleegkundige een 'compleet wonen-team', met vele dagelijkse contacten in de wijk. Het

team reageert op ontwikkelingen of veranderde wensen. Kieft: "Het is de sociale infrastructuur. Die stimuleert dat ouderen actief raken en leren hun welzijn te bevorderen. Pas daarna komt de eventuele vraag naar thuishetchnologie." De manager spreekt van 'vraagvolgende' domotica en breekt een lans voor het Domotica Aansluitpunt, kortweg DAP. Het is technologie in een kastje, waarop alle mogelijke toepassingen zijn aan te sluiten, ook draadloze. Sleuven in muren kunnen achterwege blijven. Wel zo handig, zeker in bestaande bouw. "Juist omdat je van alles kunt aansluiten op zo'n DAP, ben je onafhankelijk van leveranciers. De kastjes zijn tegen betaling van tweehonderd à driehonderd euro te koop."

Andere zaken uit workshop 5:

- Geleerd werd er van complex De Kattenberg in Aalten. Domotica werd in 2004 slechts door 35 procent van de bewoners gewaardeerd. Zij waren dan ook niet betrokken geweest bij de invoering van techniek.
- Per project zijn ten minste enige tientallen huishoudens nodig. Het kan

gaan om een wooncomplex (seniorenflat), maar ook om corporatiewoningen in een wijk of dorp. Er kan worden uitgebreid naar woningen in de omgeving.

- Domotica maakt woningen meer waard en draagt in positieve zin bij aan het imago van een corporatie, volgens USUSconcepts de aangewezen partij om het voortouw te nemen.

Workshop 6: Hoog-niveaurenovatie Martin Luther Kingflat

Inleider: Jan van Wiggen van W6

Alles kan, en niets mag ook

Een automatische deurvergrendeling compleet met monitor; een zorgalarm met spreek-luisterverbinding die desgewenst radio en tv uitschakelt en alle verlichting aan doet; een rookmelder die direct verbindt met de zorgcentrale. Dit en nog veel meer, in één flatwoning. Wat ook kan: een appartement met niets.

Dit flexibele aanbod doet woningbouwcorporatie BetuwsWonen sinds

een half jaar aan de bewoners van de 44 appartementen in de Martin

De deelnemer

Workshopdeelnemer Jacob Beun (86) noemt het domotica-project van BetuwsWonen interessant. "Die corporatie heeft de noodzaak tot automatisering en informatisering goed opgepakt."

De Culemborgse casus is zo interessant voor Beun, omdat hij zelf in een complex met 180 appartementen woont: De Lindenhove in Apeldoorn. In lijn met Culemborg moet dat een basisinfrastructuur in alle appartementen krijgen, met voorts individuele vrijheid voor bewoners om daar voorzieningen op in te 'pluggen'.

Belangrijk verschil met Culemborg is dat De Lindenhove een serviceflat is, particulier bezit met een Vereniging van Eigenaren.

Beun is bestuurslid. "Er wordt vrij makkelijk steun gegeven aan corporaties met grote complexen woningen. Waarom ook geen steun gegeven aan een goed functionerende serviceflat? Daar is het toch óók van belang om tot levensloopbestendige wooneenheden te komen..."

Beun, die met andere bestuursleden onderzoekt of uit 'potjes' van overheden een bijdrage te verwachten is, heeft er alle vertrouwen in dat de investering zich op termijn terugbetaalt. "Voor de volgende generatie bewoners is automatisering de gewoonste zaak van de wereld. Het betreft de lichting babyboomers. Die heeft aan geld geen gebrek."

Luther Kingflat in Culemborg. Projectmanager Jan van Wiggen: “Alle appartementen zijn sinds de renovatie voorzien van infrastructuur voor domotica. Daar is van alles aan domotica aan vast te koppelen. Willen mensen helemaal niets, dan kan dat ook. De klant moet techniek kunnen kiezen, niet andersom.” Met de bewoners werd gesproken over hun behoefte aan techniek, zowel in groepsverband als individueel. Dat gebeurde op basis van een ‘menukaart’ waarop een 15-tal voorzieningen staan, gegroepeerd naar thema’s als veiligheid, comfort en sfeer. De kaart is in een eerder stadium gemaakt, na gesprekken met vertegenwoordigers van bewoners, de thuiszorg en de corporatie. Ook is in de aanloop naar de renovatie een modelwoning te zien

geweest waarin alle snuffjes verwerkt zaten.

Uiteindelijk maken nu veertien van de 44 huishoudens gebruik van domotica. Acht daarvan hebben voor meerdere opties gekozen. Van Wiggen: “Deelnemers van de workshop waardeerden dat we per woning voor 5.000 euro aan basisinfrastructuur voor domotica hebben geïnvesteerd, terwijl het maar de vraag is of we die ooit terugverdienen.”

Andere zaken uit workshop 6:

- Onderschat wordt hoeveel tijd en introductie bewoners en verzorgers nodig hebben om domotica te gebruiken. Met één presentatie ben je er bepaald niet. Begin er vroeg mee, niet pas wanneer iemand niet zonder meer kan.

- Goede begeleiding is de sleutel tot succes. Iemand zal dat moeten oppakken, installatiebedrijven doen het nauwelijks.
- Domotica is iets sufs en voor ouderen. Het is even onjuiste als hardnekkige beeldvorming. Domotica is óók luxe en hip, iets prestigieus, iets wat met hulp weinig te maken hoeft te hebben.

Workshop 7: Domoticatoets

Inleider: Josephine Dries van TNO

'Zet modelwoning in de bouwmarkt'

Workshop 7 ten slotte bleek een workshop in de ware zin des woords. Josephine Dries, TNO-onderzoeker en ontwikkelaar van de Domoticatoets, zette de deelnemers aan het werk, in groepjes.

Opdracht: de Domoticatoets is sinds vandaag online. Dat is mooi, maar hoe zorg je ervoor dat de doelgroep de toets gaat gebruiken? En de stap die daaraan voorafgaat: hoe zorg je dat ouderen weet hebben van het bestaan van de toets?

Een van de ideeën die deelnemers aan de workshop naar voren brachten was om de toets te koppelen aan manifestaties in dorpen of gehuchten. De TNO'er: "Kleinere plaatsen hebben

vaak een historische kring of een museumje. De toets zou bijvoorbeeld onderdeel van een tentoonstelling over de ontwikkeling van techniek kunnen zijn." Ander idee dat uit de workshop omhoog kwam geborreld: zet modelwoningen in de Gamma in plaats van ergens achteraf, dan loopt iedereen er tegenaan. En meer domotica in de schappen zou ook een uitkomst zijn. Het sluit aan op het idee van Dries dat domotica óók iets is voor mensen

De deelnemer

Workshopdeelnemer Andrea Kuijpers, adviseur van het Gelders Steunpunt voor Ouderen GSOH, blijft haar pijlen bij voorkeur richten op professionals, werkzaam bij gemeenten, corporaties et cetera. „Voor hen zou ik sessies organiseren.

Als zij eenmaal zien wat de toets inhoudt, vertellen ze het anderen. Vergeet niet dat ze vaak zelf in de gemeente wonen, daar op feestjes komen, bij een sportvereniging zijn en misschien wel als mantelzorger opereren.”

zonder gebreken, bijvoorbeeld om die woning zo aan te passen dat op de grond vallen juist wordt voorkomen.

“Vaak wachten mensen met nadenken over woningaanpassingen tot ze er echt niet meer buiten kunnen. Maar dan ontbreekt het hen vaak aan energie, en besluiten ze de vertrouwde woning te verlaten. Een gemiste kans om langer zelfstandig te blijven.”

Een andere aanbeveling van de deelnemers aan Dries' workshop was dat het weinig zin heeft partijen als gemeenten, corporaties, zorgaanbieders te enthousiasmeren als die druk zijn met andere zaken. “Dat wordt trekken aan een dood paard. Dan kun je je energie beter steken in het interesseren van potentiële gebruikers. De bewonersvraag stimuleren dus, van onderop.”

Meer informatie

Programmasecretariaat Ontgroening en Vergrijzing

T (026) 359 93 12

vergrijzing@prv.gelderland.nl

www.gelderland.nl/vergrijzing

www.kennispleinvergrijzing.nl

Colofon

Deze uitgave is een onderdeel van het Programma Ontgroening en Vergrijzing van de provincie Gelderland.

Teksten:	Han Oomen
Redactie:	Provincie Gelderland
Grafische vormgeving:	Kees de Bruijn, Giesbeek
Fotografie:	Dick Brouwers, Arnhem
Druk:	Provincie Gelderland

Juli 2007

Provincie Gelderland

Markt 11

Postbus 9090

6800 GX Arnhem

T (026) 359 90 00

www.gelderland.nl